

Az európai hírszerzési együttműködés lehetőségei, különös tekintettel az Európai Unió, és a V4 egységes hírszerzési potenciáljának vizsgálatára

SÜLI SZABINA MERCÉDESZ

Bevezetés

A kétpólusú világ felbomlása új, globálisan jelentkező biztonsági kihívásokat eredményezett, melyek kellő motivációt nyújtottak az európai hírszerzési együttműködésről való elmélkedés előtérbe kerüléséhez.

A hidegháború vége a globális tér radikális átalakulását hozta magával; amely egyidőben eredményezte a nemzetállami struktúrára épülő vesztfáliai rendszer felbomlását, valamint a bipoláris biztonsági architektúra elavulását. Az egymást erősítő folyamatok olyan kihívások elé állították a biztonsági felépítményt, melyekre korábban nem volt példa.¹ A bipoláris rend halála a nemzetközi tér szereplőinek számát is jelentősen megnövelte; transznacionális vállalatok, nemzetközi szervezetek, és a nem kormányzati szervezetek is csatlakoztak immáron az új rend átalakításának kísérletébe, amelynek következménye egy komplexebb és bizonytalanabb világrend kialakulása volt.²

Az új helyzet mindenekelőtt a nemzeti szintű titkosszolgálati struktúrák reformját kívánta; a jogi keretek átalakítását, az alkotmányos garanciák létrehozását, valamint a demokratikus ellenőrzési mechanizmusok kiépítését.³ Ezt követően az újonnan jelentkező, az állami kereteket meghaladó problémák – mint államkudarok, terrorizmus, etnikai konfliktusok, tömeges migráció, szervezett bűnözés, erőforrásokért folytatott harc, tömegpusztító fegyverek terjedése, környezetromboló gazdasági fejlődés, vagy a kritikus infrastruktúra védelme⁴ – hatására a korábban ellenséges országok kénytelenek voltak félre tenni a bipoláris világrendben kialakult konfliktusaikat, s fennmaradásuk, valamint a nemzetközi színtér biztonságának szavatolása érdekében közös erőfeszítéssel fellépni azok elhárítására. A hagyományos fenyegetettség mérséklésére, felszámolására szakosított állami rendszerek ugyanis képtelenek voltak hatékonyan reagálni a modernkor generálta problémákra. Az így születő nemzetközi kapcsolatoknak tehát a kölcsönös függés, és egymásrautaltság vált meghatározó jegyév.⁵

A globális tér folytonos alakulásával, a 21. század produkálta nemzetközi szintű erőpróbák felerősítették az összefogás szükségességének érzetét. A szakirodalom rendszerint „új típusú kihívásokat” emleget, azonban Révész Béla *Források a titkosszolgálatok politológiai vizsgálatához* című könyvében ezen terminológia pontatlanságára világít rá. Kiemeli ugyanis, hogy az érintett

¹ RÉVÉSZ 2010, 236.

² RÉVÉSZ 2010, 236.

³ BENEDEK 2014, 93.

⁴ RÉVÉSZ 2010, 236.

⁵ RÉVÉSZ 2010, 236.

problémák korábban is előfordultak; a valós változás a globális kihívások intenzitásában tapasztalható.⁶

Boda József *A XXI. század legfőbb nemzetbiztonsági kihívásairól* írott tanulmányában az illegális bevándorlás, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus, a globális és regionális konfliktusok, valamint a kiber fenyegetések szerepelnek, mint korunk legnagyobb megpróbáltatásai. Ezek orvoslása kapcsán, pedig egyetlen megoldást vázol fel; a szövetséges szinten történő tagállami hírszerző, katonai és rendvédelmi szervek szoros együttműködését.⁷ Jelen tanulmány megírását is ez a meglátás motiválta.

Az európai hírszerzési együttműködés kérdéskörének vitája, mint majd látni fogjuk, egészen 1970-re nyúlik vissza, de az utóbbi időszak terrortámadásai radikálisan megnövelték a kérdéskör előfordulását és jelentőségét Európa nagyhatalmainak párbeszédében. Ez annak köszönhető, hogy az új típusú fenyegetések jóval változatosabbak, kiterjedtebbek s kevésbé látványosak, így előre jelezhetőek,⁸ tehát a „több szem többet lát” elve alapján, az összefogás a nagyobb hatékonyság ígéretével kecsegtet. Szükségességét támasztják alá a 2015 novemberi párizsi, valamint a 2016 márciusi brüsszeli események tanulságai, miszerint a belga és a francia titkosszolgálatok rendelkeztek a terrorcselekmények előrejelzéséhez szükséges információkkal, azonban az ezek összegzésére és kiértékelésére képes szervezetek hiánya a katasztrófák bekövetkeztéhez vezetett.⁹

A történelem során többször felmerült már egy közös európai hírszerzési intézmény létrehozásának gondolata. 2004-ben Ausztria és Belgium javasolta felállítását, de a franciák, britek, valamint a németek részéről sem kapott kellő támogatást.¹⁰

A Lisszaboni Szerződés nemzeti hatáskörbe sorolja a hírszerzést, azonban a nemzetközi szintér aktuális kihívásainak természete egyre sürgetőbbé teszi az integráltabb együttműködés iránti igény kielégítését. Hankiss Ágnes fideszes európai parlamenti képviselő 2011. március 30-án tartott közmeghallgatást Brüsszelben; „*A hírszerzés belbiztonsági jövője*” címmel, ahol Peter Gridling, az európai titkosszolgálatok vezetőit tömörítő Berni klub soros elnöke is kiemelte: „*Európa közös biztonsági érdeke több, mint a tagállamok biztonsági érdekeinek az összege.*”¹¹

2013-ban Viviane Reding igazságügyi biztos az Európai Hírszerző Szolgálat 2020-ra történő felállítására tett ígéretet. Reding nyilatkozatában az integráció mélyítésének, és az európai biztonság szavatolásának szükségességével,

⁶ RÉVÉSZ 2010, 236.

⁷ BODA 2018, 13.

⁸ BENEDEK 2014, 90.

⁹ BEKE 2018, 66.

¹⁰ http://kitekinto.hu/europa/2013/11/14/lesz-e_europai_hirszerz_szolgalat (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

¹¹ https://fidesz-eu.hu/hu/a_hirszerzes_es_a_belbiztonsag_jovoje_az_europai_unioban/ (Letöltés: 2019.03. 02.11:34)

valamint az amerikai Nemzetbiztonsági Ügynökséggel (NSA) szembeni versenyképesség biztosításával indokolta javaslatát.¹² A dátum közelsége, valamint a kézzel fogható eredmények hiánya azonban arra engednek következtetni, hogy komoly akadályok állhatnak az együttműködés megvalósulása előtt.

Jelen tanulmányomban e meddség okait kívánom feltárni, továbbá arra keresem a választ, hogy jelen körülmények között kilátásba helyezhető-e egy európai szintű hírszerzési kooperáció kialakítása, és amennyiben igen, milyen keretek között. Kutatómunkám fókuszában az Európai Unió, valamint a V4 – mint potencionális „kiskapu” – egységes hírszerzési képességének vizsgálata áll.

Az EU egységes hírszerzési potenciáljának kiépülését akadályozó tényezők

A titkosszolgálati téren történő bármilyen típusú, és létszámú összefogás, együttműködés titokelméleti szempontból minden esetben kényesnek bizonyul. A titok ugyanis szorosán összekapcsolódik a hatalom kérdésével, mely abból az összefüggésből ered, hogy a titok tudója az elrejtett információ birtokában előnyre tesz szert a tájékoztatlannal szemben. A többlettudás előnye így hierarchiát von a „tudó” és „tudatlan” fél közé a féltett információ vonatkozásában. A történelemben számos olyan példával találkozhatunk, ahol a hatalom megszerzése és megtartása a titok birtoklásával, és megőrzésével függött össze, és az uralkodót a nép valamilyen bizalmas többletinformáció birtoklásának feltételezése okán emelte önmaga fölé. A titok megosztásának oximoronjából¹³ adódik, hogy a bizalmasok körének növelése a hatalom csökkenését, illetve az elhallgatott információ leértékelődését eredményezi.

A hatalom és titok vonatkozásában veszélyt jelenthet még a titok felhasználásával történő uralkodás keltette fordított függőségi viszony. Kibontva ez annyit tesz, hogy minél több szereplős a hierarchia, annál nagyobb az esélye annak, hogy az egymás szavahihetőségére támaszkodó felek kiszivárogtatják, vagy torzítják az eltitkolt ismeretanyagot, ezáltal veszélybe sodorva a biztonság garanciáját.¹⁴ A titok elhallgatásának, ugyanis van egy biztonságelméleti vonatkozása is, miszerint a titokgazda titokhoz való viszonyulását a biztonságról alkotott elképzelése határozza meg. A titokgazda tehát a biztonság őrzőjeként funkcionál. Egy közösség vonatkozásában pedig a titok megőrzésének, vagy kiszivárogtatásának egyik legfontosabb célja a biztonság szavatolása, amely a beavatottak, a titokgazdák számának növekedésével egyre törékenyebbé válik.¹⁵

A kérdéskör titokelméleti érzékenységén túl további akadályozó tényezőt jelent az Unió államelméleti sajátossága. A hírszerző tevékenység ugyanis az állami szuverenitás védelmével köthető össze, az Unió pedig nem rendelkezik

¹² BEKE 2018, 66.

¹³ <http://www.ajtk.hu/kutato-i-blog/256/hirszerzesi-egyuttmukodes-v4-keretben/>
(Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

¹⁴ RÉVÉSZ 2017, 21.

¹⁵ RÉVÉSZ 2007, 136.

önálló szuverenitással. Izsa Jenő *A hírszerzés céljáról és rendszeréről* című tanulmányában, a hírszerzés kapcsán a következő definíciót vezeti be: „*A hírszerző szolgálatok az állam külső és belső védelmét szolgáló biztonsági intézményrendszer kulcsfontosságú szervei. [...] A magunk részéről hírszerzés alatt az állam egyik funkcióját értjük, amelyet az eminens nemzeti érdekek érvényre juttatása és védelme érdekében, kizárólag erre a feladatra létrehozott, közvetlen kormányzati irányítás alatt működtetett szervezetek, – speciális eszközöket és módszereket alkalmazva –, végeznek titkos (bizalmas) és nyílt forrású információk beszerzésével.*”¹⁶ Dr. Vida Csaba- *A hírszerzés szerepe, jelentősége, az információgyűjtés fajtái és formái* című értekezésében az állami hírszerzés két alapvető funkcióját különbözteti meg; mégpedig az adott ország érdekeinek védelmét, továbbá ezen érdekek érvényre juttatásának támogatását. Hozzáfűzi még, hogy „*ezek azokban a funkciókban jelennek meg, amelyek szerint a hírszerzés felderíti és beazonosítja az országot érő- kiemelten értékeket-veszélyeztető tényezőket, valamint információkat biztosít az állami vezetés számára, hogy megfelelő döntéseket tudjanak hozni az ország érdekeinek védelme és érvényesítése érdekében.*”¹⁷

Marosi Zsuzsanna tanulmányában kormányzati tevékenységként határozza meg a hírszerzést: „*A hírszerzés titkosszolgálati tevékenységként működő kormányzati feladat, mivel a kormány jelöli ki intézményi kereteit, feladatrendszerét, melyben meghatározza hírigényét, amihez költségvetési forrást biztosít, figyelembe véve a nemzetközi tér hatásait és a nemzetközi együttműködési igényeket.*”

Mindehárom megközelítés közös érdekek meglétét feltételezi, mely a szuverén közösségek sajátja. Az Unió szuverenitásának származtatott, valamint „tagállami vitaforum” természete révén közös érdekekkel sem bír, per definitionem, nem következik belőle jogosan a hírszerzési kooperációra vonatkozó igény. Ezen jellegéből adódóan további kérdéseket vet fel a potenciális hírszerzési integráció működésének szabályozása, elszámoltatása és politikai kontrollja.¹⁸

Elmondhatjuk tehát, hogy az integráció föderáció irányába történő szorosabbra fűzése volna szükséges a hírszerzés terén történő hatékonyabb együttműködés foganatosításához.

Az egységes hírszerző szervezettel kapcsolatos párbeszéd két táborra osztja az európai politikai színteret. A titkosszolgálati együttműködés támogatói közé legfőképpen azok a tagállamok tartoznak, amelyek gyengébben teljesítenek ezen a területen, eo ipso a közös megoldások előrelépést jelentenének számukra. Ellenzői közt pedig leginkább nemzeti szuverenitásukat féltő, valamint a hírszerzés, illetve egyéb területeken előnnyel rendelkező, jobban teljesítő tagok szerepelnek.¹⁹

¹⁶ IZSA 2009, 72.

¹⁷ IZSA 2009, 72.

¹⁸ MAROSI 2017, 15–16.

¹⁹ MAROSI 2017, 14.

Marosi Zsuzsanna tanulmányában kiválóan foglalja össze az Unió szintű hírszerzési együttműködés legfőbb gátjait. Ezek közt szerepel, hogy a tagállamok nemzeti érdekeiknek megfelelően vesznek részt információcserében, és a „külföldi eredetű vagy külföldi vonatkozású hírszerzési információk alkalmasak politikai befolyás vagy kereskedelmi előny megszerzésére”, melyről egyik potenciális versenytársa javára sem fog lemondani. A nemzetközi szintű befolyásolásának mértéke ugyanis egyenesen arányos a rendelkezésre álló titokállomány kiterjedtségével. A következő probléma, melyet Alessandro Politi is kiemel írásában, az ún. „kis országok szindrómája”,²⁰ amely szerint az együttműködés koncentrikus bizalmi köröket hozhatna létre, így a nagy országok szervezetei uralnák a kisebbeket, ami végső soron a bizalmatlanság elmélyüléséhez vezethetne. További ellenérv, hogy az információcsere az alkalmazott módszerek, források és érdekek lelepleződését eredményezhetné. Végül pedig az együttműködést gátló tényezők közé sorolandó az a nyilvánvaló tény, hogy a tagállamok eltérő titkosszolgálati intézményrendszerrel, jogi szabályozással, szervezeti és működési kultúrával működnek. A sajátos nemzeti profilból adódóan a tagállamok heterogén képet mutatnak pl. a biztonsági ellenőrzések mélysége, határideje, sürgőssége tekintetében, ezzel úgymond garantálva az esetleges kooperáció komplikáltságát, valamint az információcsere kockázatosságának növekedését.²¹

A felmerülő akadályok ellenére a biztonságpolitikai, hírszerzési együttműködés szükségessége jelentős eredményeket produkált az évek során, melyekről a teljesség igénye nélkül ugyan, de feltétlenül szólnunk kell pár szót.

Az EU hírszerző képessége

SITCEN-INTCEN

Mint ahogyan a bevezetőben is utaltam rá, a szervezetszerű európai hírszerzési együttműködés gondolata egészen 1970-ig vezethető vissza, a Kilowatt, majd ezt követően a Megaton, valamint a Berni klub elnevezésű multinacionális hálózatok létrehozásával. A Kilowatt elsősorban nyugat-európai országok titkosszolgálatait tömörítette magába, és alapvető célkitűzése az információcsere gyorsaságának, illetve hatékonyságának növelése volt. Az 1990-ben megalapított Megaton hálózat legfőképpen a terrorelhárítás területén, a radikális iszlamista terroristák elhárítására szakosodott. A Berni klub kezdetben a nyugat-európai titkosszolgálatok vezetőinek évenkénti informális találkozóját foglalta magában. A megvitatott témák közt legerőteljesebben a terrorizmus, valamint a szervezett bűnözés elleni küzdelem szerepelt, ma azonban az iszlám fundamentalizmus, valamint az illegális migráció problémakörére fókuszálnak. 1994 óta kelet-európai szolgálatok vezetői is csatlakozhatnak az együttműködéshez. Ezen kezdeti jellegű multinacionális hálózatok általános

²⁰ [http://gnosis.aisi.gov.it/sito%5CRivista10.nsf/servnavigE/5_\(Letöltés: 2019.03.02. 11:34\)](http://gnosis.aisi.gov.it/sito%5CRivista10.nsf/servnavigE/5_(Letöltés: 2019.03.02. 11:34))

²¹ MAROSI 2017, 14–16.

jellemzője az önálló hírszerzési jogosultság és képesség hiánya volt. Az általuk hozott döntések korlátját tehát a tagok által megosztott információk mennyisége, minősége határozta meg.

Jelentős előrelépést jelentett az EU első intézményesített hírszerző szerveként aposztrofált European Union Situation Centre (SITCEN), amit Javier Solana²² javaslatára, 1999-ben hoztak létre. A SITCEN feladata a tagállamoktól érkező információk összegyűjtése, kiértékelése, majd az EU döntéshozói elé terjesztése. 2011-ben a Nyugat-Európai Unió (WEU) megszűnésével annak biztonságpolitikai feladatait a szervezet vette át, majd 2011-ben a Lisszaboni Szerződés által életre hívott Európai Külügyi Szolgálat felügyelete alá került. A következő évtől, mint INTCEN (European Union Intelligence and Situation Centre) folytatta működését.

A névváltoztatás szervezeti reformmal járt együtt, így 2012-től három fő részből álló szervezatként kezdte meg működését:

1. Civil Intelligence Cell (CIC), melynek fő profilját a terrorizmussal kapcsolatos információk elemzése jelentette, és elnevezése onnan ered, hogy személyi állományát főleg civil szakértők képezték
2. General Operation Group (GOP), vagy Általános Műveleti Egység, mely a missziók háttértámogatását végezte
3. Communication Unit (CU), vagy Kommunikációs Egység, amely – ahogyan a neve is utal rá – az EU telekommunikációs központjául szolgált.

A kibővült feladatkörű szervezet egységei profiljuk alapján az Elemző Igazgatóság és az Általános és Külügyi Kapcsolatok Igazgatóság alá kerültek.²³

Az EU INTCEN fő feladatai:

- az EU érdekeltségébe tartozó körzetek történéseinek nyomon követése,
- a korai előrejelző, és helyzetértékelő feladat keretében hírszerző jelentések készítése,
- rendszeres helyzetértékelések és kockázatelemzések készítése a különböző EU-műveletek által érintett országokról, továbbá jelentések készítése a válságkövetekről,
- az Európai Külügyi Szolgálat vezetőjének és helyettesének folyamatos tájékoztatása,
- válsághelyzetekben a hírszerző információk időbeni feldolgozásának és továbbításának speciális munkacsoporttal történő biztosítása,
- hírszerzési kérdésekben közvetlen kapcsolattartás az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjével.²⁴

²² 1995 és 1999 között a NATO főtitkára, majd 1999–2009-ig az Európai Unió kül- és biztonságpolitikai főmegbízottja (ma kül- és biztonságpolitikai főképviselő). Utóbbi minőségében járult hozzá a SITCEN létrehozásához.

²³ BEKE 2018, 59.

²⁴ BENEDEK 2014, 100.

Feladatrendszeréből kitűnik, hogy az INTCEN, az EU közös kül- és biztonságpolitikájának egyik legfontosabb eleme. Szakemberei figyelemmel kísérik a különböző médiafelületeket, illetve a tagállamok hírszerző szolgálatait által küldött nyílt vagy minősített információk elemzését, és megfelelő szervezeteknek való továbbítását végzik.²⁵ Komoly probléma ugyanakkor, hogy jelen formájában az INTCEN nem alkalmas arra, hogy saját hírszerző kapacitásának technikai támogatását biztosítani tudja; ezen a téren az érintett EU-s szakszolgálatra támaszkodik.

SATCEN, az EU Műhold Központja

Az Európai Unió Műhold Központja 1992-ben, a spanyolországi Torejón de Ardoz városában, a Nyugat-Európai Unió (WEU) részeként jött létre, és 2002-től tekinthető az Unió önálló ügynökségének. A SATCEN műholdas képi, illetve különféle kiegészítő adatok (pl. légi és műholdas felvételek) elemzésével támogatja az Unió döntéshozóinak munkáját. Rendeltetése közé sorolandó még, az Unió ügynökségeinek technikai támogatása, valamint a válságövezetek műholdas megfigyelése. A SATCEN-t létrehozó 2001/555/KKBP²⁶ együttes fellépést hatályon kívül helyező, a Tanács 2014/401/KKBP az Európai Unió Műholdközpontjáról szóló, a Műhold Központtal kapcsolatos módosításokat egységes keretbe foglaló, és 2014. június 26-án hatályba lépő határozata²⁷ értelmében, a központ által összegyűjtött információkat a Bizottság, uniós ügynökségek, szervek, tagállamok, illetve más nemzetközi szervezetek részére is átadhatja, amennyiben az nem eredményez hátrányt számára alapfeladatainak ellátásában.

A Tanácsi határozat rendelkezése alapján: *„Az EU Tanácsának Politikai és Biztonsági Bizottsága (PBB) politikai felügyeletet gyakorol a SATCEN tevékenységei felett. Az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseleje látja el az operatív irányítási feladatokat. A SATCEN Igazgatótanácsa felel az éves és hosszú távú munkaprogramért és az ennek megfelelő költségvetésért.”*²⁸

Az igen széleskörű feladatprofil ellenére a SATCEN nem rendelkezik önálló műholddal, kereskedelmi műholdak felvételeinek megvásárlásával tesz eleget rendeltetésének. Az ebben a formában beszerzett felvételeket a Torejón de Ardoz városában lévő SATCEN központ elemzői dolgozzák fel.²⁹

²⁵ BEKE 2018, 60.

²⁶ 2001/555/CFSP.

http://publications.europa.eu/resource/cellar/bbad6538-22ea-4603-be48-8b45c7b2643f.0011.03/DOC_1 (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

²⁷ 2014/401/KKBP <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:02014D0401-20161201> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

²⁸ 2014/401/KKBP <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:02014D0401-20161201> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

²⁹ BEKE 2018, 60–61.

Az EU Katonai Törzs alárendeltségébe tartozó hírszerző osztály (IntDir) feladata a terrorizmus elleni küzdelemben való hatékony részvétel, ezentúl pedig a válságövezetekhez fűződő hírszerzés. A szakértői által készített elemzések politikai, illetve humanitárius jellegűek.

EUROPOL

Az 1999-ban létrehozott, hágai központtal rendelkező Európai Rendőrségi Hivatal kulcsszereplőnek számít az EU biztonságpolitikai struktúrájában, így az erről szóló értekezés szempontjából nélkülözhetetlennek minősül.

Az Európai Rendőrségi Hivatal élén az Unió tanácsa által kinevezett igazgató áll, aki egyszemélyben az ügynökség jogi képviselőjét is ellátja. Feladatait a többéves stratégiai iránymutatás, valamint a célkitűzések összefoglalójaként funkcionáló éves munkaprogram határozza meg. A stratégiai iránymutatást az Europol igazgatótanácsa adja ki, amit a Bizottság magas rangú képviselői alkotnak. A tagállamok nemzeti irodákat hoznak létre, melyek feladata az ügynökség valamint az egyes uniós országok hivatalai közötti kapcsolattartás.

A szervezet kiemelt célja a terrorizmus, a szervezett bűnözés, a kábítószer-kereskedelem, a pénzmosás és az embercsempészet visszaszorítása. Az Europol helyszíni támogatásokat nyújt a bűnüldözési folyamatokban, s öndefiníciója szerint a bűncselekményekkel kapcsolatos információs platformként a „*bűnüldözési szakismeretek uniós központjának szerepét tölti be.*”³¹ Hatékonyságának gátja ugyanakkor, hogy önálló nyomozati potenciállal nem bír, kizárólag az Unió országainak bűnüldözési együttműködésének koordinációját végzi, továbbá elemzéseit a tagállamok és a társzervezetektől (pl. Interpol) érkező információkból készíti, melyeket aztán a döntéshozók felé csatornázza. Az Europol hírszerzési képessége tehát szintén korlátozottnak tekinthető.³²

Összegzés az EU hírszerzési potenciáljára vonatkozóan

A rövid ismertető végén tényként kezelhetjük, hogy az Unió hírszerzési potenciálja félmegoldásokat alkalmaz, mivel egyik szerve sem éri fel a nemzeti titkosszolgálati struktúrák fejlettségét, hatékonyságát, tekintve hogy főként azokra támaszkodva folytatják tevékenységüket.

Az európai szintű hírszerzéssel foglalkozó szakértőket megosztja a kérdéskör jövőjéről alkotott víziók, előrejelzések természete. Az optimista tábor szerint a globálisan jelentkező hibrid kihívások megnövelik az IntCen, IntDir és SatCen hírszerzési együttműködések jelentőségét, elmélyítve a tagállami kooperáció

³⁰ EU Military Staff – EUMS.

³¹ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_hu (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

³² https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_hu (Letöltés: 2019.03.02. 11:34); BUREŠ 2016, 57–66.

szándékát. A pozitivista tábor ezzel szemben a jelenlegi hírszerzési potenciál kereteit adottnak, véglegesnek tekinti.³³

Mindenképp figyelmet érdemelnek Marosi Zsuzsanna *Az Európai Unió hírszerzési együttműködésének helyzete és lehetőségei* című tanulmányának a meglévő struktúra fejlesztésére vonatkozó meglátásai. Véleménye szerint a 140, tagországokon kívül működő uniós képviselőt az európai hírszerzés szempontjából potenciális, ugyanakkor jelenleg még kihasználatlan hírszerzési forrásnak minősül, és ebből adódóan előrebocsátja ezen képviselők munkatársainak egységes, biztonsági témájú kiképzésének szükségességét. Továbbá hasznosnak véli annak megvalósítását, hogy az EU hírszerzési intézményei közvetlenül fogalmazzák meg információigényeiket a képviselők munkatársai felé. Végezetül ajánlást fogalmaz meg az elemzők, és az Európai Külügyi Szolgálat-beli felhasználók munkahelyi kapcsolatának szorosabbra fűzésére, valamint a döntéshozók szélesebb körű bevonására az információigények meghatározását illetően. Továbbá javasolja a tagállami hírszerző szolgálatok számára az uniós munkaprogramokba történő nagyobb beleszólás lehetőségének garantálását. *„Egymás feladatainak megismerése, a válságövezetek, a fenyegetések és az ezeken alapuló információigények azonosítása elvezetnének a közös uniós érdekek és biztonsági prioritások együttes megfogalmazásához.”*³⁴

Az integrált(abb) hírszerzési struktúra kiépülésének legfőbb gátját ugyanakkor az Unió sajátos szuverenitástermészete jelenti, és mivel *„össztagállami egyetértéssel meghatározott közös érdekekkel sem rendelkezik, így nem rendelkezhet szupranacionális jellegű hírszerző szolgálattal.”*³⁵

A Brexit kirobbanása óta felkapott téma, hogy a britek kilépése megnyithatja az utat a közös európai rendszerek előtt. Ennek oka, hogy a britek, Kanadával, Új-Zélanddal, Ausztráliával valamint az Egyesült Államokkal létrehozott titkosszolgálati együttműködésük révén teljesen elzárkóztak egy integráltabb rendszer kialakításától. Ugyanakkor, mégsem ezen múlik a kezdeményezés sikertelensége, mivel kizárólag az EU föderációvá való átminősítése nyújthatna lehetőséget egy igazán hatékony együttműködésre. Egy, a jelenlegi jogi és intézményi keretek között létrejövő új európai hírszerzési intézmény tehát nem lenne képes orvosolni a meglévő hírszerzési együttműködés kapcsán jelentkező hiányosságokat. Megállapíthatjuk, hogy az azonos érdekekkel, valamint közel azonos hírszerzési struktúrával, és szabályozással rendelkező tagállam közti két- vagy többoldalú információcsere elmélyítése tekinthető reális opciónak.

³³ MAROSI 2017, 14.

³⁴ MAROSI 2017, 16.

³⁵ MAROSI 2017, 14.

V4, mint lehetséges „kiskapu”?

Az utóbbi időben Európát sújtó biztonsági kihívások, mint a növekvő számú terrorcselekmények, vagy épp a migrációs válság, rávilágítottak az európai országok hírszerzését érintő reformok, valamint a kooperáció és információ-megosztás szükségességére.³⁶ Ahogy arra az előző, Unióra fókuszáló fejezetek rávilágítottak, a helyzet súlyossága és sürgető természete ellenére, a jelenlegi intézményi és jogi keretek nem teszik lehetővé a megfelelő szintű együttműködést. Ebből adódóan a regionális, bilaterális és multilaterális szövetségek, együttműködések kapnak nagyobb jelentőséget.

A visegrádi országok – Magyarország, Lengyelország, Szlovákia, valamint Csehország (csatlakozásuk idején Csehszlovákia) – a rendszerváltást követően, azonos kül- és biztonságpolitikai érdekeltségük révén létrehozták a V4 elnevezésű együttműködést. Az összefogás legfőbb motivációját az euroatlanti integráció előkészítése és összehangolása jelentette. Az EU-, valamint NATO-tagság teljesülését követően némi eltávolodás következett be a Visegrádi Csoport országai között, majd az elmúlt néhány év biztonságpolitikai kihívásai, kiemelten a migrációs válság, elmélyítették az országok közti együttműködést. Adja magát a kérdés, hogy a sajátos jellegű, eredendően kulturális értékközösséget vállaló szövetség migráció kapcsán tapasztalt egyetértése elegendő alapot biztosít-e egy regionális hírszerzési struktúra kiépüléséhez? Tanulmányom második felében ezen együttműködés lehetőségeit, kereteit kívánom bemutatni, melynek megértéséhez elengedhetetlen a V4 formáció létrejöttének történeti áttekintése, célkitűzéseinek megismerése, valamint a jelenlegi erőviszonyok felvázolása.

A V4-ről általában

A Visegrádi Csoport a hidegháború lezárását követően, 1991. február 15-én alakult meg Magyarország, Lengyelország, valamint Csehszlovákia (1993. január 1. óta Csehország és Szlovákia) együttműködéseként. Történelmi előzményének az 1335-ben, Károly Róbert magyar, Luxemburgi János cseh, valamint Nagy Kázmér lengyel királyok részvételével megrendezett visegrádi királytalálkozó tekinthető, melynek legfőbb eredménye a régió három országa közötti kereskedelmi kooperáció volt.³⁷

A posztbipoláris világrendben újonnan függetlenedő államok legfőbb célja az elszigetelődés kiküszöbölése, a versenyképesség megtartása, valamint az euroatlanti csatlakozásra való felkészülés volt. Az 1991. február 15-én, Antall József magyar miniszterelnök, Václav Havel csehszlovák köztársasági elnök, valamint Lech Walesa lengyel miniszterelnök által Visegrádon aláírt névadó nyilatkozata alapján a szocializmus évtizedeinek tapasztalatai a szerződő feleket olyan közös célok elérésére motiválták, mint:

³⁶ <http://www.ajtk.hu/kutato-i-blog/256/hirszerzesi-egyuttmukodes-v4-keretben/>
(Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

³⁷ <http://www.visegradgroup.eu/tortenelem> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

- „az állami függetlenség, a demokrácia és a szabadság teljes egészében való helyreállítása,
- a totalitárius rendszer társadalmi, gazdasági és szellemi megjelenési formáinak felszámolása,
- a parlamenti demokrácia, korszerű jogállam kiépítése, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása,
- a korszerű piaccgazdaság megteremtése,
- Európa politikai, gazdasági, biztonsági és jogalkotási rendszerébe való teljes körű bekapcsolódás.”³⁸

A Visegrádi Csoport magyar elnökségének honlapján a V4 létrejötté kapcsán a következő motivációs tényezők szerepelnek:

- a kommunista blokk maradványainak eltüntetése a közép-európai régióból,
- a közép-európai országok közötti történelmi ellenségeskedés közös erővel történő leküzdése,
- az együttműködés hatékonyságába vetett hit a politikai, és társadalmi célok tekintetében,
- az alapító politikai elit jövőről alkotott elképzeléseinek hasonlósága.³⁹

Az alapító dokumentum is kiemeli ugyanakkor, hogy a közös célok hatékony megvalósulásának kívánalmaként életre hívott együttműködés a nemzeti érdekeket tekinti elsődlegesnek. Deklarálja továbbá, hogy *„együttműködésük semmiben sem zavarja vagy korlátozza más államokkal fennálló viszonyukat és senki érdekei ellen nem irányul”*.⁴⁰

A felvázolt motiváció mentén létrehozott szövetség tehát nem kirekesztő jellegű, s nem mint az összeurópai közösség alternatívája jött létre, sokkal inkább jelentett a közös történelmi múlt, s kulturális értékközösség és az integráció szellemében életre hívott, laza együttműködési formát. Ezen jellegét támasztja alá, hogy a négy kelet-közép-európai ország kooperációja nélkülöz számos, a nemzetközi együttműködésekre en general jellemző elemet, úgy, mint:

- szervezett struktúra,
- hivatalos székhely,
- közös intézményrendszer (a Nemzetközi Visegrádi Alapon túlmenően nem rendelkezik közös intézménnyel),
- együttműködés kereteit lefektető szabályrendszer.⁴¹

³⁸ Visegrádi Nyilatkozat (1991) – <http://www.visegradgroup.eu/tortenelem> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

³⁹ <http://v4.gov.hu/a-visegradi-egyuttmukodesrol> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

⁴⁰ Visegrádi Nyilatkozat (1991) – <http://www.visegradgroup.eu/tortenelem> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

⁴¹ <http://www.ajtk.hu/kutatoai-blog/256/hirszerzesi-egyuttmukodes-v4-keretben/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

Utóbbi kapcsán a Visegrádi Csoport magyar elnökségének honlapján találkozhatunk néhány igen fontos, a működés kereteit részletező elemmel. Ezek szerint a koordinációt évente változó elnökség végzi, továbbá a Visegrádi Csoport működését „[...] elsősorban nem a nagyszabású rendezvények jellemzik, sokkal inkább a gyakorlati részleteken van a hangsúly. A kormányzati együttműködés elsősorban szakértői szinten és operatív módon valósul meg – ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a négy ország minisztériumai, illetve egyéb intézmények munkatársai szoros kapcsolatban vannak egymással. [...] A V4 együttműködéssel a minisztériumok közül elsősorban a külügyekért felelős tárcák foglalkoznak, s ezeken belül az ún. Nemzeti V4-koordinátorok és helyetteseik.”⁴² Ezek ugyan jelentős részletei a Visegrádi Csoport működésének, de más nemzetközi vagy regionális szervezetek működési szabályaihoz viszonyítva nem tekinthetők teljes mértékben kielégítőnek; egy laza természetű összefogásról árulkodnak.

Az unikális jelleg következményeként a V4, mint nemzetközi és regionális szövetségi forma igen keveset kutatott téma. Amennyiben az 1991-ben létrehozott szövetség természetére, jellegére, adottságaira gondolunk, a hírszerzési együttműködés, az Unió kapcsán már felvázolt szuverenitás- és titokelmélet dilemmái teljes mértékben kizárják a Visegrádi Csoport országainak titkosszolgálati kooperációját, információcseréjét. Ugyanakkor az utóbbi időszak, kifejezetten a kelet-közép-európai térséget érintő biztonsági kihívásai – melyeket a *Külügyi és Külgazdasági Intézet – Új Típusú Biztonsági Kihívások a V4 Szemszögéből*, 2018 nyarán kiadott konferenciakötetében a migráció, kiber-, energia-, klíma-, valamint katonai biztonság ötösében határoz meg –, illetve az ezek következményeként tapasztalható szorosabb együttműködés felveti a biztonságpolitika, különösen a hírszerzés területén történő összefogás lehetőségét és szükségességét. A továbbiakban ennek lehetőségeit kívánom körüljárni, majd a vizsgálatom eredményeit összefoglalni.

A V4 jelene

Az euroatlanti integrációt célzó együttműködés sikerességét bizonyítván 1999 áprilisában Magyarország, Csehország, valamint Lengyelország, majd 2004-ben Szlovákia is elnyerte NATO-tagságát. Ez némi bizonyosságot adott a tagok számára az Uniós-csatlakozással kapcsolatos vágyakozás reális természetét illetően, ezáltal motiválva őket együttműködésük szorosabbra fűzésére, melynek eredményeként létrehozták a Nemzetközi Visegrádi Alapot.

A 2004. májusi csatlakozás a Visegrádi Csoportot létrehívó célok kiüresedését feltételezte, azonban a 2004. május 12-én, Kroměřížben elfogadott nyilatkozatába foglalt új célkitűzések a folytatás reményével kecsegtettek. Ezen közös célok közt szerepelt, hogy a négy tagállam kész az Uniós szakpolitikák közös erővel történő formálására és tagállami szintű implementálására, továbbá a terrorizmus, a szervezett bűnözés és illegális migráció elleni küzdelem

⁴² <http://v4.gov.hu/a-visegradi-egyuttmukodesrol> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

területein történő kooperációra, melyet a V4 keretein belül egymással, továbbá a NATO-val együttműködve terveznek megvalósítani.⁴³

A magasztos elképzelések ellenére, az Uniós-csatlakozást követően némi távolodás volt megfigyelhető a Visegrádi Csoport országai között, majd az elmúlt évek kihívásai újra felvetették az összefogás szükségességét, valamint szorosabbra fűzésének lehetőségét. A térség stabilitását veszélyeztető problémák, főként a migrációs válság hatására, az eredendően laza szövetségű V4 erősödő egységet kezdett képviselni.

Megfigyelhető ugyanis, hogy az utóbbi években jelentősen megnőtt a négy ország Uniós szakpolitikák, kiemelten a migrációs politika kapcsán gyakorolt szerepvállalása, és a Visegrádi Együttműködés láthatóan, mintegy új attitűdöt gyakorolva, igyekszik meghaladni a 14 éve, csatlakozásukkor felvett passzív-adaptáló szerepet. Az uniós döntések automatikus implementálásának szokását elhagyva, a döntéshozatal során törekednek saját érdekeik, célkitűzéseik leghatékonyabb, legteljesebb körű érvényesítésére, melyeket közösen kiadott nyilatkozataikkal nyomatékosítanak.⁴⁴

Megállapíthatjuk, hogy a menekültválság az euroatlanti-csatlakozás óta nem tapasztalt érték- és érdekazonosságot eredményezett a Visegrádi Csoport országai között. Ennek oka, hogy a válság kivétel nélkül minden visegrádi országban komoly politikai fordulatot eredményezett. A változás elsőként a lengyelországi 2015-ös parlamenti választások kapcsán volt érzékelhető. Ekkor a korábban széleskörű támogatottságot élvező kormánypárt Kopacz menekültkvóta elfogadását érintő bejelentését követően elvesztette a választást a nyíltan menekültellenes politikát hirdető Jaroslaw Kaczynski Jog és Igazság (PiS) pártjával szemben. Az ezt követő évben Szlovákiában is fordulat következett be Fico EU-párti, ugyanakkor menekültellenes retorikájával, melyhez 2017-ben Andrej Babis cseh miniszterelnök kampánya is csatlakozott.

A menekültkvóta kapcsán tapasztalható egyetértő elutasítás megerősítette a V4 országai közti kohéziót. A múlt évben elfogadott nyilatkozataikban a biztonságpolitikai együttműködés erősítése, a migráció, a Brexit, valamint a balkáni országok egyre sürgetőbb integrációja vált hangsúlyossá.

A Visegrádi Csoport védelmi miniszterei által 2018. március 27-én elfogadott nyilatkozatban kiemelik a biztonság- és védelempolitika fejlesztésének fontosságát, a globálisan jelentkező biztonsági kihívásokra való hatékony reakció, és a térség stabilitásának elérése érdekében. Ebből a célból 2024-re az erre szánt GDP-hányadot 2%-ra tervezik növelni, amit többek közt

⁴³ Eredeti szöveg: „*The Visegrád Group countries also ready to use their unique regional and historical experience and to contribute to shaping and implementing the European Union's policies towards the countries of Eastern and Southeastern Europe.*” –<http://www.visegradgroup.eu/tortenelem> (Letöltés: 2019.03.02. 11:24)

⁴⁴ <https://pcblog.atlatszo.hu/2018/06/14/orokos-periferia-a-visegradi-oroszagok-helye-a-brex-itutani-unioban/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:24)

harcképességük fejlesztésére fognak fordítani a NATO célkitűzéseivel összhangban.⁴⁵

A 2018. június 21-én, Budapesten elfogadott *Együtt erősebbek vagyunk – V4 közös nyilatkozat* is tartalmaz az együttműködés szorosabbra fűzését alátámasztó elemeket, mint pl.: „A V4 országok által létrehozott regionális együttműködés Közép-Európában továbbra is fontos marad a V4 országok számára is, ám hozzáadott értékében a súlya megnő egy egységes, biztonságos és virágzó Európai Unió számára is.” A szöveg a négy ország, többek között a migrációt, a Nyugat-Balkánt, a biztonságpolitikát, valamint a Brexitet érintő közös álláspontját tartalmazza, melyek egyenként is igen izgalmasnak mutatkoznak az együttműködés elmélyülése kapcsán.

Ahogy arra a két nyilatkozat is rávilágított, a Visegrádi Csoport országai egyre markánsabban fogalmazzák meg közös nézeteiket, és növekvő számú Uniós szakpolitika kapcsán mutatnak hajlandóságot a közreműködésre. Ez a tendencia, a V4, mint fokozódó politikai súlyú, érték- és érdekazonos közösség jellegének erősödésére utal, ami teret adhat a hírszerzési együttműködéssel kapcsolatos elmélkedésnek, szakmai vitának.

A visegrádi országok közt tapasztalható fokozottabb kohézió ugyanakkor jelentős ellensúlyozással küzd az európai integráción belül. Az Európai Unió ugyanis nem ismeri el a tagállamok csoportjai között létrehozott szövetségeket, ebből következik, hogy a Visegrádi Csoport nyilatkozatai limitált jelentőséggel bírnak a régió belül. A további probléma – mely szintén akadályozó tényezőt jelent az együttműködést alkotó országok számára –, a jelenlegi laza keretek által determinált hatásmechanizmusokban rejlik. Erre példa, hogy a 2016 júniusi prágai nyilatkozatukban hangsúlyozták a brit tagság jelentőségét, valamint felajánlották támogatásukat az Uniót érintő legfőbb kihívások leküzdésében, de a támogató attitűdjük nem kapott kellő figyelmet a brit kampányban.⁴⁶

Továbbá a Political Capital elemzése rávilágít arra az ambivalenciára, miszerint a Visegrádi Csoport jelentős kezdeményezésekkel járult hozzá az Uniós döntéshozatalhoz, főként a védelem, biztonság és Keleti Partnerség tekintetében a külső kapcsolatok terén is, ám ezzel szemben a V4 nyugati

⁴⁵ Joint Communiqué of the Visegrad Group Ministers of Defence.

Eredeti szöveg: „Through close regional cooperation in the field of security and defence, we can come to practical and effective outcomes with an added value that can contribute to a stable security environment in Europe. [...] Our countries' defence spending has been on a positive trajectory for years and we either fulfilled, or are on a publicly declared track to devote an annual 2% of GDP to defence by 2024. We will continue to dedicate an appropriate share of this increasing funding to the modernisation of our armed forces in line with NATO capability goals. ... With its strengthened deterrence and defence posture, the Alliance stands ready to respond to any threat from any direction. We express gratitude to our men and women in uniform for making sacrifices for our common security [...]” – <http://v4.gov.hu/download/c/fd/12000/Joint%20Communiqu%C3%A9%20of%20the%20V4%20Ministers%20of%20Defence.pdf> (Letöltés: 2019.03.02. 11:24)

⁴⁶ <https://pcblog.atlatszo.hu/2018/06/14/orokos-periferia-a-visegradi-orszagok-helye-a-brexít-utáni-uniban/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

megítélése, főként az akadályozó, és komoly belpolitikai hiányosságokkal küzdő országok közösségének imázsára korlátozódik.⁴⁷

A kritikus hozzáállás ellenére, az Uniót az utóbbi időben gyengítő, és a brexit-jelenségben testet öltő dezintegrálódás a Visegrádi Csoporttal való minél hatékonyabb együttműködésre ösztönzi az Európai Unió országait. Ez a kényszeredettséggel a későbbiekben előnyös pozícióba terelheti a visegrádi országokat, továbbá teret adhat a V4 erősödésének, valamint az Unión belüli sikeresebb érdekérvényesítésének.

Konklúzió

Az Unió kapcsán folytatott vizsgálódásunkból kiderült, hogy az aktuális jogi, valamint intézményi keretek ellehetetlenítik egy összeurópai hírszerzési szisztéma kiépítését, így az Európát érintő biztonsági kihívások hatástalanítása a regionális, illetve egyéb két- vagy többszereplős együttműködések feladatává válik.

A Visegrádi Csoport utóbbi időben tapasztalható megerősödése, eredendően laza keretekkel bíró szövetségének szorosabbra fűzése, elmélyülése, és Uniós döntéshozatalban jelentkező fokozottabb szerepvállalása, lehetőséget kínál az egységes hírszerzési potenciál létrehozásáról folytatott szakmai viták kibontakozására.

Az elmúlt időszak a Visegrádi Együttműködés megerősödésével párhuzamosan az Unióval való kapcsolatában is változást hozott, ugyanis a korábban periféria felé sodródó együttműködés kiemelt jelentőségűvé vált az Európai Uniót sújtó dezintegráció közepette. A döntéshozatal gördülékenyebbé tétele, valamint az integráció töredezettségének mérséklése érdekében az Unió magját képező nagyhatalmak igyekeznek minél jobb viszonyt kialakítani a középkelet-európai régió országaival, amely lehetőséget biztosít a V4 országainak érdekeik érvényesítésére.

Kijelenthető ugyanakkor, hogy a Visegrádi Csoport, különösen a migráció területén tapasztalható érzékenysége nem tekinthető általánosnak, eo ipso nem eredményezte az együttműködés érdekközösséggé való transzformációját. A regionális együttműködést alkotó országok továbbra is nemzeti érdekeiket tartják elsődlegesnek, tehát az Unió kapcsán már érintett hírszerzési szuverenitásvédelmi funkciója itt sem érvényesülhet. Az célok heterogén természetén túl problémát jelent még a tagok titkosszolgálati struktúrái közt fellelhető különbségek, melyek jelentősen megnehezítenék a hírszerzési együttműködéshez kötődő információcsere gördülékenységét, valamint hatékonyságát. A V4 laza természetét determináló közös intézményrendszer, szervezeti struktúra, valamint az együttműködés szabályait részletező működési szabályok hiánya szintén komoly akadályt állít a közös hírszerzési potenciál

⁴⁷ <https://pcblog.atlatszo.hu/2018/06/14/orokos-periferia-a-visegradi-oroszagok-helye-a-brexit-utani-unioban/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

kiépülése elé, válasz nélkül hagyva az annak koordinációja kapcsán felmerülő kérdéseket.

Vizsgálódásom alapján egyértelműen kijelenthető, hogy jelen keretei közt sem az Európai Unió, sem pedig a Visegrádi Csoport nem tekinthető kompetensnek a globálisan jelentkező kihívások adekvát megválaszolására, hatástalanítására. A tehetetlenség feloldására alternatív megoldásnak látom a klasszikusnak tekintett állami szintű hírszerzési modellek továbbfejlesztését. A hírszerzés jelen formái ugyanis hosszú idő alatt nyerték el aktuális kereteiket, hiszen mint ismeretes, az emberi természet markáns jegye a kíváncsiság, mely az emberiséggel egyidőssé teszi a hírszerző tevékenységet.⁴⁸ Véleményem szerint, a biztonsági kihívások természetének, intenzitásának megváltozása, valamint globálissá válása indokolta teheti a kínálkozó minták újragondolását, és a jelentkező kihívásokhoz való alakítását.

V4 nyilatkozatok

Együtt erősebbek vagyunk- V4 közös nyilatkozat (Budapest, 2018. június 21.)

Joint Communique of the Visegrad Group Ministers of Defence (Budapest, 2018. március 27.)

Joint Declaration of the Ministers of Defence of the Central European Defence Cooperation (Budapest, 2018. március 28.)

Guidelines on the future areas of Visegrad co-operation (Kromčříž, 2004. május 12.)

Tanácsi határozatok

2001/555/CFSP

2014/401/KKBP

Irodalom

BEKE 2018 = Beke József: Az Európai Unió hírszerző képességének technikai támogatása. *Nemzetbiztonsági Szemle VI/2* (2018) 56-68.

BENEDEK 2014 = Benedek Márta: A hírszerzési együttműködés európai lehetőségei *Nemzetbiztonsági Szemle II/3* (2014) 88-101.

⁴⁸ VIDA 2013, 98.

- BODA 2018 = Dr. Boda József: A XXI. század nemzetbiztonsági kihívásai. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XX. – A XXI. század biztonsági kihívásai*. Pécs 2018, 5-13.
- BUREŠ 2016 = Bureš, Oldřich: Intelligence sharing and the fight against terrorism in the EU: Lessons Learned from Europol. *European View* (2016) 57-66.
- FÖLDESI 2005 = Földesi Tamás: *A „Janús-arcú titok” – A titok titka*. Budapest: Gondolat Kiadói Kör, 2005.
- IZSA 2009 = Izsa Jenő: A hírszerzés céljáról és rendszeréről. *Hadtudomány 1-2* (2009) 72–83.
- MAROSI 2017 = Marosi Zuzanna: Az Európai Unió hírszerzési együttműködésének helyzete és lehetőségei. *Nemzetbiztonsági Szemle 2* (2017) 5-18.
- REMEK 2014 = Remek Éva: Közép-Európa: biztonságpolitikai körkép: fókuszban a V4. *Köztes Európa* (2014) 105-114.
- REMEK 2015 = Remek Éva: V4 kül- és biztonságpolitikája. In: *Tanulmánykötet a 6. Báthory-Brassai nemzetközi konferencia előadásaiból*. Budapest 2015, 285-294.
- RÉVÉSZ 2007 = Dr. Révész Béla: A titkosszolgálatok titoktalanításáról – Egy politikai jelenség politológiai mellőzöttsége. *Politikatudományi Szemle 4* (2007) 129-152.
- RÉVÉSZ 2010 = Dr. Révész Béla: *Források a titkosszolgálatok politológiai tanulmányozásához*. Szeged: JATEPress, 2010.
- RÉVÉSZ 2017 = Dr. Révész Béla: *A titok mint politika. A titkosszolgálatok politológiai kutatásának lehetőségei - Doktor értekezés*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 2017.
- SZŐKE 2018 = Szőke Diána (szerk.): *New Security Challenges from a Visegrad 4 Perspective*. Budapest 2018
- VIDA 2013 = Dr. Vida Csaba: A hírszerzés szerepe, jelentősége, az információgyűjtés fajtái és formái. In: Dr. Kobolka István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek* Budapest: 2013, 95-115.

Internetes források

<http://gnosis.aisi.gov.it/sito%5CRivista10.nsf/servnavigE/5>
(Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

[http://kitekinto.hu/europa/2013/11/14/lesz-e_europai_hirszerz_szolgalat_\(2019.03.02.11:34\)](http://kitekinto.hu/europa/2013/11/14/lesz-e_europai_hirszerz_szolgalat_(2019.03.02.11:34))

http://publications.europa.eu/resource/cellar/bbad6538-22ea-4603-be48-8b45c7b2643f.0011.03/DOC_1 (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://v4.gov.hu/a-visegradi-egyuttmukodesrol> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://v4.gov.hu/miert-jo-nekunk-a-v4a> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://www.ajtk.hu/kutato-i-blog/256/hirszerzesi-egyuttmukodes-v4-keretben/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://www.geopolitika.hu/hu/2017/06/01/biztonsagpolitikai-kihivasok-es-trendek-a-21-szazad-kozepe/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

http://www.hamvasintezet.hu/uploads/assets/files/belbiztons%C3%A1lg_biztons%C3%A1g_v%C3%A9delempolitika/a_h%C3%ADrszerz%C3%A9s_%C3%A9s_a_belbiztons%C3%A1g_j%C3%B6v%C5%91je_az_eu.pdf (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

http://www.politicalcapital.hu/hireink.php?article_read=1&article_id=403 (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

http://www.politicalcapital.hu/hireink.php?article_read=1&article_id=2226 (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://www.visegradgroup.eu/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<http://www.xxiszazadintezet.hu/rendezveny/8204> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://24.hu/kulfold/2018/05/15/vajon-keszen-all-a-v4-egy-kibertamadasra/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:02014D0401-20161201> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_hu (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://hvg.hu/gazdasag/20181127_Bucusu_James_Bondektol_mi_lesz_igy_a_kozos_europai_hirszerzes_nagy_tervevel (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://hvg.hu/vilag/20180219_A_V4en_belulrol_jott_a_V4_ujabb_kritikaja (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://magyarnemzet.hu/archivum/belfold-archivum/europai-titkosszolgalat-johet-4265573/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://pcblogger.atlatszo.hu/2018/06/14/orokos-periferia-a-visegradi-oroszagok-helye-a-brex-itani-unioban/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://v4kozosen.hu/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://www.honvedelem.hu/cikk/43607_tiz_globalis_biztonsagi_kihivas
(Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://www.honvedelem.hu/cikk/44130_a_v4_ek_vedelmi_egyuttmukodeserol_es_kiadasairol_tanacsokoztak_pozsonyban (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/v4_fobbadatok.pdf (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://www.politico.eu/article/espionage-eu-nato-brussels-city-of-spies/>
(Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

<https://www.politico.eu/event/is-europe-cyber-ready/> (Letöltés: 2019.03.02. 11:34)

Opportunities for the European Intelligence Cooperation, with particular attention to the unified intelligence potential of the European Union and the V4

SZABINA MERCÉDESZ SÜLI

From the perspective of secret-theory, any kind of cooperation in connection with the secret services is demonstrate to be sensitive. The first, very obvious reason of this statement is that the secret is closely related to the question of power, which derives from the fact that the secretive of the secret has benefits from possessing the desired information.

The other one is that there may be a threat of inverse dependence caused by the use of secrecy, because the more the hierarchy is, the greater the chances of reliance on each other's trustworthiness or distorting the hidden knowledge, which endangering the security guarantee.

The relevance of the secret theory dilemma is comes from the resurgence of the debate on European intelligence cooperation, which has been a key element in the dialogue between the great powers of Europe since 1970. Emphasis on the issue can be explained by the new type of global threats of nowadays, because the solution of them extends beyond the competence of national intelligence.

In my study, I am looking for an answer about under the present circumstances, a European level intelligence cooperation can be envisaged and, if so, within what framework. My research focuses on the unified intelligence capability of the European Union and of the V4.